

GEÇİT MECMUASI VE KEMAL TAHİR

THE MAGAZINE “GEÇİT” AND KEMAL TAHİR

*Abdullah ACEHAN****Özet:**

Bu çalışmamda sürgün Kemal Tahir'in hayatı boyunca ilk ve tek yayımladığı dergi olan Geçit Mecmuası'nın hikâyesi, bu dergiyi kimlerle nasıl ve ne şekilde yayımladığı, yaşadığı zorluklar, çektiği sıkıntılar ve karşılaştığı güçlükler ve derginin kısa süren hayat hikayesinin nasıl son bulduğu anlatıldı. Geçit dergisi ele alınırken Kemal Tahir'in edebi kişiliği ve çevresindeki edebiyatçılar üzerinde de duruldu. Ayrıca o dönemdeki dergi ve yayın faaliyetleri hakkında, yayın dünyasının genel yapısı ile ilgili bilgiler de verildi. Yine Kemal Tahir'in, Kemal Tahir oluncaya kadar, maddi sıkıntılar haricinde yaşadığı sıkıntılardan da bahsedildi. Bu olaylar anlatılırken, arka planda da, ilerleyen yıllarda hayat arkadaşı olacak Fatma İrfan Serhan ile ilişkisi hakkında da dolaylı yoldan bilgi verildi. Bütün bunların tamamını ele aldığımızda; Kemal Tahir gibi bir kalem sahibinin, sadece resmi hayatıyla ele alınmaması gerektiği, onun, resmi hayatının yanında; sosyal, siyasi, maddi bir hayatının da olduğu hatta hayatının bu şeklinin biraz daha ön planda olması gerektiği anlatılmak istenmiştir.

227

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, Fatma İrfan Serhan, Geçit Dergisi, Edebiyat, Dergi.

Abstract:

In this study of mine, the story of “Geçit”, which exiled Kemal Tahir pressed in his life for once, how and with whom he pressed this magazine, the troubles he went through and how the short life story of the magazine ended are all told. While we were dealing with the magazine “Geçit”, we focused on Kemal Tahir's career and authors around him. Besides, we gave information about activities of magazine and press of that period. Furthermore, we talked about the troubles that Kemal Tahir went through till he reached his career, except for money problems. While these events were being told, we gave information about Fatma İrfan Serhan, who would be his wife in the following years. Considering all these facts, we wanted to tell that the life story of an author like Kemal Tahir shouldn't be dealt with only his formal life, besides his formal life he also had a social and political life even this type of his life must be in the foreground.

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü –
Kütahya aace1968@hotmail.com

Key words: Kemal Tahir, Fatma İrfan Serhan, Magazine "Geçit", Literature, Magazine.

Geçit, Kemal Tahir ve arkadaşları tarafından 1932-1934 yılları arasında yayımlanmış bir mecmuadır¹. Yazar kadrosunda, başta Kemal Tahir olmak üzere; Ziya İlhan [Zaimoğlu]², Arif Nihat³, Ertuğrul Şevket⁴, İdris Ahmet [Pura]⁵, Hakkı Nezh, İsmail Safa [Esgin]⁶, Kemal Faik⁷, Kenan

¹ Geçit: Her Ayın Onunda Çıkar; Edebiyat ve Sanat Mecmuası. Fiyatı: ? Kuruluş, Sahip ve Neşriyat Müdürü: Kenan Şahabettin. Basıldığı Yer ve İdarehane: İstanbul, Çağaloğlu Yokuşu, Ülkü Matbaası. Tel: 40837. Sadece yedi sayı yayımlanmıştır. İlk sayı 10 Ekim 1932, son sayı olan yedinci sayı ise 14 Temmuz 1934 tarihini taşır. Düzenli olarak yayım hayatına devam etmemiştir. Mesela; altıncı sayı, 15 Mart 1934 tarihini taşırken-derginin kapağında on beş günde bir çıkar yazısına rağmen - son sayı olan yedinci sayının tarihi 14 Temmuz 1934'tür. Bu dergi sadece Kemal Tahir ve arkadaşlarının bir yayım organı olmayıp aynı zamanda; dergiyi çıkaran veya çıkarılmasında katkısı olan kişi veya kişilerin hazırlamış oldukları eserlerinin tanıtımını yaptıkları, yayımladıkları bir mecmuadır.

² Kemal Tahir'e göre Ziya İlhan farklı bir kişiliğe sahiptir: "Antalya Emniyet Müdüriyeti'nde Kısm-ı Siyasi memurlarındandır. Polis Mektebi'nde Eminönü Merkez Memuru Efendi, Türkçe imtihanı münasebetiyle bizim şairin birkaç numarasını kırmıştı. Fakat tesadüf bu ya mektepten çıktıktan sonra şairimiz Eminönü Merkezi'ne veriliyor. Orada onu, fezleke yani zabıt memuru yapmak istiyorlar. Yazı yazmasını, cümle teşkilini bilmem iddiasıyla kabul etmiyor. Yapılan bütün ısrarlar fayda vermiyor. Günde sekiz saat nokta beklemek, dört saat devriye gezmek neyime yetmiyor diye ayak diretiyor. Bu sırada büyük polis amirlerinden ikinci şube müdürü bey, yazdığı içtimai bir eseri Ziya İlhan'a gönderip lütfen bir tenkit yapınız demez mi? Bu haber, karakolda şayia olup, merkez memuru beye kadar aksetmez mi? Böyle içtimai eserler tenkit edebilecek bir delikanlının, yazı yazmasını bilmem ısrarı şüpheli görülüyor ve herife Polis Mektebi imtihanını hatırlatıyor. Tekrar dairede bir yazı işi teklifi, aynı red cevabı. Anadolu'ya gönderilecek yirmi polis seçiliyor. Bu serkeş memuru da araya katıyorlar. İstanbul'un iki bin polisi arasından ayrılan yirmi delikanlının kafilesine bizim şairi de ekliyorlar. Haydi Antalya'ya" (Serhan, 1979: 17).

³ Arif Nihat, Kemal Tahir'in ağabey diye hitap ettiği bir kişidir: "En kuvvetli arkadaşımızdır. Adana Lisesi edebiyat muallimidir. Kendine mahsus bir yazı yazma tarzı vardır. Nev'i şahsına mahsus bir hissettiriş tarzı vardır. Yazıları mecmuamızın en tutulan, en fazla nazar-ı dikkati celbeden parçalarıdır. Ben ona ağabey derim. Tavsiyeleri çok kıymetlidir. O benim ve gidişim üzerinde büyük tesirler yapmıştır. Adana memleketinde mecmuamızın hem bayii hem müdafidir" (Serhan, 1979: 18).

⁴ Kemal Tahir'e göre Ertuğrul Şevket şairliğe, eski şiirin yolunda başlamıştır: "Gazeteci, yazardır. Çok eski bir arkadaşımıdır. Şiirde aşağı yukarı hepimizden kuvvetlidir. Çok ince hayali, bir parça mizaha yakın hislidir. Gazeller yazmış, kasideler kaleme almıştır. Uzun müddet gazetecilik etmiştir" (Serhan, 1979: 18).

⁵ Kemal Tahir, derginin yazar kadrosu içinde olup da en çok şikâyet ettiği kişi olan İdris Ahmet'i şu cümlelerle ifade ediyor: "Şair kardeşimiz İdris Ahmet Bey, çok mülayim çok uysal görünen, yere bakıp yürek yakan, fakat Nuh deyip peygamber demeyen bir inatçıdır. Öylesine tehlikeli inatçıdır ki, yavaş yavaş hemen kanacakmış, hemen uyacakmış hissini veren olmalarına bir başladı mı, koyuver yakasını. Bilmeyenler bu haline aldanıp ısrarı ileri vardıkça, o tonu değişmeyen yumuşak sesiyle olmaz der:

-Bir kadehçik İdrisciğim, tek bir kadeh.

-Olmaz, olmaz

-Peki bir yudum da mı?

Aynı sakin ve isyansız olmaz, aynı sükuti olmaz, aynı insanın sınırlarını harap eden yavaşlıkla olmaz, sabaha kadar ısrar etsen aynı netice. Fakat çok kuvvetli bir şair, çok ince bir nasirdir. Arkadaşı Ziya İlhan ile birlikte Bir Ses İki Nağme adlı bir de mükemmel şiir kitapları vardır" (Serhan, 1979: 16).

⁶ 1906 yılında doğan şairin Zindan (1932), Damlalar (1934), Papatya Falı (1948), Dünya Senfonisi (1955) isimli kitapları vardır. Ayrıca 1934 yılında Geçit mecmuasında yazarken diğer iki arkadaşıyla birlikte Albüm isminde bir dergi de çıkarmıştır. (Serhan, 1979: 27).

Şahabettin, Laima Şerif, Mahmut Atilla⁸, M. Remzi, Muhsin Mithat, Dümdüz Cemil⁹, Nuri Tahir¹⁰, Nurettin Ali, Kenan Şahabettin¹¹, Mehmet Ali, Ömer Faruk, Yakup Sabri¹², Hidayet Naci¹³, Fakih Özden¹⁴, İrfan Kemal¹⁵ gibi kalem sahipleri yer almaktadır. Hatta bu dergide Kemal Tahir'in birkaç manzumesi yayımlanmıştır¹⁶.

⁷ Kemal Tahir, adaşı Kemal Faik için çok munis tabirini kullanır: "O kadar sessiz o kadar kendi halinde ki, onun hakkında, hatta hüküm vermeğe bile lüzum görmediğimi şimdi bu satırları yazarken daha iyi anlıyorum. Çok sevdiğim bir tabiatı var. Maalesef bende mevcut olmayan bir meziyet: Az söyleyip çok dinlemesi. Otel Yatakları ve hele Döğen muvaffak şiirleri arasında sayılabilir. Kendi emeğiyle hayatını kazanan, saraçlık eden bu arkadaşı hepimiz çok seviyoruz" (Serhan, 1979: 18).

⁸ Silah Arkadaşları isimli bir kitabı vardır. (Serhan, 1979: 174).

⁹ Cemil Bey, derginin hukuki işleriyle ilgilenen kişidir: "Askeri Divan-ı Harp reisi ve binbaşısıdır. İçinde sönmeyen bir gençlik ve mücadele ateşi vardır. Bütün kanuni ve nizami işlerimizin çevircidir. İçtimai ve bilhassa hukuki yoksulluk ve dertlerimize dokunan kuvvetli yazıları vardır" (Serhan, 1979: 19).

¹⁰ Kemal Tahir'in kardeşidir.

¹¹ Müdür-i Mesul'dür. Lakabı ise Tombul Arkadaş'tır. (Serhan, 1979: 18).

¹² Kemal Tahir'e göre Yakup Sabri tam bir bohemdir: "Nâm-ı diğer âşık-ı şeyda. Güzelce bir sevgiliye vurgun. Akıl başta değil. Perişan, derbeder. Fakat içimizde en yüzüne bakılır, güzel, yakışıklı odur. Çok munis, kadınlar üzerinde çok tesirli bir sesi, mükemmel bir tabiatı, çok ince ruhu var. Şiirlerine dikkat edersen, başkalarının şahlandığı yerde onun yalvardığını duyarsın. Çok kıymetli bir şair, çok kuvvetli nasir, çok can bir dost. Darülfünun'da, Hukuk Fakültesi'nde talebedir" (Serhan, 1979: 17).

¹³ Kemal Tahir'in Galatasaray Lisesi'nden arkadaşıdır: "Galatasaray Mektebi mezunu. Mühendis Mektebi talebesidir. Arkadaşlığımız Galatasaray Lisesi'nin iptidai sınıflarından başlar. Evvela karşı karşıya şiirler yazardık. Sonraları Türkçe tettebbuları yaptı. Görüp okuduğumuz en ciddi yazıları ona medyunuz. O, mecmuamızın ilim tarafını tek başına idare edebilecek iktidardadır. Çok uslu, çok temkinli olan bu dost Geçit'in Dümdüz Cemil ile beraber heyecan frenidir. Bize kalsa işi çoktan çığırından çıkarırdık. (Serhan, 1979: 19).

¹⁴ Fakih Özden, Geçit dergisi yazarlarından olup daha sonra CHP Konya milletvekili oldu.

¹⁵ Fatma İrfan'ın bu dergide yayımlanan yazılarda kullandığı müstear ismi (Serhan, 1979: 15).

¹⁶ Kemal Tahir daha çok nasir olarak tanınır. Yani onun nasirliği daha ön plandadır. Fakat bu dergide herkesin bildiğinin dışında Kemal Tahir'in birkaç manzumesi de yayımlanır. Bu manzumelerden biri de 7+7 lik hece vezniyle kaleme aldığı Gölge şiiridir:

Gölge
Gölge bir gece gibi günahsız ve tazedir.
Gölge avuçlarımda bir siyah yelpazedir.
Serinlerim önüme vücudunu serdimi

O, o kadar benim ki çırılçıplak soyunca
Düşün, bir anlık olsun böyle boylu boyunca
Sana sevgilin bile kendisini verdi mi? (Tahir, 1934: 3)

Hatta bu dergide Kemal Tahir, nesirden çok nazım ile ön plandadır. Dergisini yayımladığı yedi sayı boyunca nesirden fazla nazım hakkında görüş ve düşüncelerini ifade eden yazıları çıkar. Arkadaşı Fatma İrfan'a yazdığı mektuplarında da bu şiir hakkındaki düşünce ve çalışmalarından bahseder:

"Üç aydan beri, iki şiir müsveddesine mahpus yaşıyorum. Onları sanki bir kıymetlermiş gibi atamıyorum. Ve tamamlayamıyorum da en kötüsü. Hep birkaç kıtanın ortasında bocalıyorum" (Serhan, 1979: 27); "Manzumeler ilhamlarını küçük şairlerin de avuçlarında saklayamıyorlar. Büyük şair olmadık gitti. Sana son yazdığım müsveddeyi gönderiyorum. Üç, dört ayda peyda olan bu zavallıcağı lütfen merhametle karışık, müsamaha göster" (Serhan, 1979:28); Kemal Tahir'e göre şiirin bir tezi, bir düşüncesi olmalıdır: "Şair ismiyle yarım kalmış bir yazımda şöyle demiştim. Hislerimin belki sana daha kısa anlatır diye bir üç satır da ben yazıyorum işte:

Anlarım taş var desen, demir toprak var desen
Anlarım iki bölüm olmuş adamlar desen
Bir gün olup sağ yanı elbette devrilecek

İnci Enginün Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı isimli kitabında, hikâye türünün önde gelenlerinden biri olan Sait Faik'in de yazmaya ilk önce şiirle başladığını ifade ediyor¹⁷. Buradan hareketle Kemal Tahir de roman ve hikâye sahasında tanınmış şahsiyetlerden biri olmadan önce şiir ile uğraşmış hatta bir şiir kitabı da yayımlamak istemiştir¹⁸. Dolayısıyla Kemal Tahir'in

Sade şiiri değil, söz söylerken bile bir sınıfın malı olmaya mecbur olduğumuzu unutmamalıyız" (Serhan, 1979: 129); "Yazdığın şiirde sanat kıymeti yüksek olacak, fakat bu sanat kıymeti dediğimiz cevahir hiçbir zaman bir bilmece, bir bulmaca, bir esrarengiz casus mektubu haline gelmeyecek. Sanat eseri, aydınlığa sürüldükçe, didiklendikçe içinin doluluğunu daha çok meydana vuran çok açık, çok sade, hatta çok basit bir insan mahsulü, bir insan verimi olacak. O kadar basit yazacaksın ki, seni senden iyi anlayan sanatkarlar sehl-i mümteni diyecekler. Daha az anlayışlı olanlar, gerek ahenkten, gerek çok munis, çok Türkçe, çok açık ifadedden hislerine yakınlık hissedecekler. Geri kalanlar da el âlem beğeniyor diye arkandan gelecek. Kocaman kitlelere söz söyleyebilen bir sanatkar meydana çıkacak" (Serhan, 1979: 171); Şiir hakkında bu tarz düşüncelere sahip olan Kemal Tahir, şairle ilgili düşüncelerini de şu cümlelerle dile getiriyor:

"Şair; hassasiyeti, şair olmayan, şiirle meşgul olmamış bulunan adamlardan fazla inkişaf etmiş adamdır. Şairin bu hassasiyet kuvveti anadan doğma olmaz. Şair, hassasiyetini, duyuş ve sezislerini inkişaf ettirmiş, kıymetli bir adamdır. Kıymetli adamlardan cemiyet mini mini işler beklemez, büyük, kocaman, muazzam atılışlar, ilerilik, yarını fışıldamak umar. Hâlbuki yeni neslin şiirlerine bak, hepsinde çok basit ve çok ferdi duygular görürsün. Öyle ki her birinin içindeki hassasiyeti ölçmek kabil olsa, herhangi bir lise talebesinin sevgilisine gönderdiği bir mektup dolusu histen yukarı çıkmış yoktur. Şair bu kadar küçük bir adam olmamalı, şair kendi içini yazmasın demiyorum. Bunu yapmadan tek bir satır yazmasının imkânı olamaz. Fakat kendi hassasiyetinden geçirip mısra haline koyduğu mefhum muhakkak ki çok büyük, çok yüksek, çok geniş olmalıdır. Şair çok beşeri, çok büyük, çok yüksek, çok geniş hislerini, görüş ve duyularını, çok basit, çok sade yazacak. Bu hassasiyet daha ziyade bizim memleket gibi asırlarca bir şiir lisanı ve bir avam dili diye iki ayrı lisan kullanmış memleketler için ehemmiyetlidir. Malum ya, memleketimizde şiir lisanını hatta hiç duymamış milyonlarca insan yaşıyor. Binaenaleyh bir Türk şairi bunu da hesaplamaya mecburdur" (Serhan, 1979: 170).

¹⁷ "İlk önce şiirle edebiyata başlayan Sait Faik, küçük hikâyelerini öğrenci iken yazmaya başladı. Şimdi Sevişme Vakti (1953) şiir kitabıdır" (Enginün, 2008: 321). Ayrıca Mehmet Kaplan da Sait Faik'i önemli şairlerimizden sayar" (Kaplan, 1992: 114); yine Kaplan Hoca, Edebiyatımızın İçinden isimli kitabında Sait Faik'in şairliği üzerinde de durmuştur: Şimdi Sevişme Vakti, Edebiyatımızın İçinden, s. 196 (Kaplan, 1998:196). Sait Faik'in Şimdi Sevişme Vakti isimli kitabı, yayımlanmamış veya başka yerlerde yayımlandığı halde Şimdi Sevişme Vakti'ne alınmamış veya kitapta yer alan bir şiirinin müsvettesi, hatta kitapta olmayan fakat Sait Faik Müzesi'nde bulunan bazı şiirler de eklenerek Yapı Kredi Yayınları 2003 yılında arasında çıkmıştır.

¹⁸ Kemal Tahir'in Fatma İrfan'a yazdığı 9 Şubat 1935 tarihli mektubundan bir şiir kitabı yayımlamayı düşündüğünü de anlıyoruz: "Kemal Tahir, Geçit dergisinin üçüncü sayısında çıkan 'Heykel Seviyor' şiirinin adını taşıyan bir şiir kitabı çıkarmayı düşünmüştü. Nitekim, Geçit'in beşinci sayısının arka kapağında Geçit Neşriyatı başlığı altında yayımlanan bir ilanda Kemal Tahir'in Heykel Seviyor adlı şiir kitabının basılmakta olduğu duyurulmuştu" (Serhan, 1979:49). Hatta Kemal Tahir, Fatma İrfan'a yazmış olduğu birçok mektubunda sık olarak bu şiir kitabından bahseder: "Şiirlerimi hazırlıyorum. Onlara son defa bir göz gezdirelim. Bu aybaşına kadar matbaaya vermiş olmalıyım ki, bir ihmale uğramasın. Ne ise, en sonu kitabı matbaaya verebildik. Bu kocaman gürültü de böylece bitti, gitti. Ama ne baş ağrısı oldu, değil mi? Zaten bu kadar üstüne düşülen işlerden hayır gelmez ya. Bir kere belaya çattık işte. Ne olursa olsun deyip baş aşağı daldık. Çıkınca ne olacak ki? İki ahbap şaheser diyecek, birkaç kişi berbat diye homurdanacak. Adına kimi Tahir Kemal, kimi Tahir Tipi, kimi Tipi yerine Bora, Rüzgâr deyip geçecek. Komünistlik ithamları, filanca ve falanca şairlerin tesirinde kalındığı iddiası, manasızlık, dolayısıyla saçmalamış hücumu ve nihayet birkaç alaylı yazı. Sonu bu. Beş yüz tane bastrabileceğim bedbaht kitabım eninde, sonunda senini yardımını da hesaplarsam 100 tane satar. 100 tane de nereden peyda oldukları nâmâlum dosta dağıtılır. 300 kitabın yığını karşısında bana şair olduğumun, hem de kitaplı şair olduğumun gururu kalır. Bu gurur da hani az buz gururlardan değildir. Öyle ya, kendi parasıyla kitap çıkarıp satamadan türbedarlık yapmak, bu kadar hergelenin ağız kokusunu çekmek değme babayiğidin harcı mı? Memleket öyle istiyor, biz de o biçim yapıyoruz. Bir de hakkımda yazılan yazıları okumak için Akbaba'sından Fikir Hareketleri'ne kadar almak lazım. Bu da bir külfet. Hele

de edebiyata ilk adım atışı Sait Faik gibi şiirle olmuştur. Kemal Tahir ve arkadaşları, edebiyat sahasında boy göstermeye başladıktan sonra, kendilerinin çoğunlukta olduğu veya dolaylı yoldan idare edebilecekleri bir dergi aramaya başladılar. Çünkü o dönemde, kendilerinin sahibi bulunduğu müstakil bir yayın organı olmadığı gibi, böyle bir dergiye sahip olma şansları da bir hayli zayıftır. Hatta Kemal Tahir'e göre, boşlukta ve dağınık gördüğü edebiyat âlemini derleyip toplayacak bir dergiye olan ihtiyaç aleni olarak meydandadır:

“Bunları düşünüyorum da ümidimi kesmiyorum. Bu herc ü merc içinde elbette bir sahib-i huruc peyda olacak diye düşünüyorum. Etrafı nizamlayacak, tufeyli otları, elbisesiz şıkları ve mucize sahibi peygamberleri def eyleyecek diye umutluyum” (Yazoğlu, 1990: 129).

Bu durumu fark eder ve bundan dolayı bu boşluğu doldurma gayreti içinde olan Kemal Tahir'e göre günlük gazeteden ziyade, haftalık veya aylık bir mecmuaya ihtiyaç vardır. Yani bazılarının üzerinde durduğu hatta uyguladığı gibi o, günlük bir gazeteden ziyade; haftalık veya aylık bir sürekli yayın sahibi olmayı istemektedir:

“Kendi eserlerimizin kıymet derecesini merak edip kendimize eğildiğimiz zaman şunu da ister istemez kabul edeceksiniz ki:

-Bir yevmi gazetenin hem günlük hikâyesini, hem tenkit ve fikir fıkrasını ve hem de roman tefrikasını yüklenmek, bir insanı sade saçmalamaya götürmekle kalmıyor; hastalık kadar gayr-i tabii ve kuru gürültüden ibaret bir parmaklıkla tabiinin neşredilme yolunu kesiyormuş” (Yazoğlu, 1990: 131).

Kemal Tahir'e göre, bu gibi sebeplerden dolayı bir dergiye olan ihtiyaç aşikârdır. Fakat ne kendilerinin en de yakın çevresinin bir dergi yayımlayacak kadar maddi yönden kuvveti yoktur. Bundan dolayı kendisi ve çevresi bir dergi çıkaramadığına göre o halde tek yol kalıyor o da başka dergilerde yazmak, veya dolaylı yoldan o dergiyi yönetmek, ele geçirmektir.

hele yazarların tenkitlerini bir düşün. Ah, hele bunlar, hele bunlar. Görüyorsun ya birden bire ben de konuşma tonunu değiştirdim. Acemi yazarlar. Bu ne söz İrfân! Baksana bir yol, kitap daha matbaadan çıkmadan, acemi yazarlar demeye başladım. Ya maazallah iki baldırı çıplak bana mükemmel şair deyiverse, halim nice olur? Benim yanıma değme temennalarla, olur olmaz referanslarla yanaşılmayacak desene (Serhan, 1979: 72); Kemal Tahir bu 9 Şubat 1935 tarihli mektuptan yaklaşık olarak iki hafta sonra kaleme aldığı 22 Şubat 1935 tarihli mektupta yine yayımlamayı düşündüğü bu şiir kitabından bahseder: “Kitabımın adını buldum: Yağma Var, Bir Şiirim Otuz Para. İşte kitabımın adı. Yağma Var, daha küçük yazı ile kitabın kabına yukarı kısma yazılacak. Bir Şiirim Otuz Para alt alta sıralanacak. İçine uzunca bir mukaddime koyuyorum. O da Yağma Yokmuş serlevhasını taşıyor. Kitabın üzerinde adım yok. İlk iç sahifesine Şairi Kemal Tahir Tipi diyeceğim” (Serhan, 1979: 85); hatta Kemal Tahir ilerleyen zamanlarda İsmet Hüsni isminde şair olduğunu söylediği bir arkadaşı ile birlikte bir müşterek şiir kitabı yazacağından da bahseder. (Serhan, 1979: 85). Fakat, Kemal Tahir'in Fatma İrfân'a yazdığı 9 Mart 1935 tarihli mektubunda yer alan ‘şiir kitabını bir çıkarsam’ sözlerinden şiir kitabının hala çıkmadığını anlıyoruz. (Serhan, 1979: 121).

Bu yazılarını yayımlamak veya ele geçirmek istedikleri dergilerden biri Gençlik Sesi isimli dergidir. Kemal Tahir, Gençlik Sesi isimli dergiyi elde etmek için yaptıkları teşebbüsü arkadaşı Ziya İlhan'a yazdığı mektubunda şu şekilde ifade ediyor:

“Herhalde İdris sana yazmıştır. Bir Gençlik Sesi nam mecmua çıkmaya başladı. Evirdik, çevirdik şunu bir imlaya getirelim, hep birden oraya takılıp çalışalım dedik. Benim bu işten ağzım yanmıştı amma bizim İdris'e gel de laf anlat. Biraz da hakkı var sataşmayacağız ki, dilimiz yorulsun. Yazacak yazı bulmayan daha doğrusu her nüshası bir diğerinden daha muannit ve pervasız zırva neşreden bu edebiyat mecmuası kılıklı risaleyi adam ederiz belki dedik. Kalktık. Yağmurlu bir gündü. Evet yağmurlu bir gündü. Fakir, şemsiye bedest. İdris palto sırtında yol düştük. Vakit ikindiye karib, sorduk sual ettik. Nazlı Han'ı aradık. Sora sora hacca gidilir diye bir söz vardır ya hani. Vallahi bu söz aynı hakikat imiş anladım. Hele bizim ahalide bir salık vermek illeti var ki, sorma gitsin. Hiç kimse bilmiyorum demiyor da harıl harıl tarif edip yatıyor. Neyse uzatmayalım mübarek mecmuanın evvela matbaasını bulduk. Yani tab olduğu matbaayı. Hiddetle idarehaneyi sormamız, Rum matbaa sahibini bayağı kuşkulandırdı. Öyle ye ne olur ne olmaz birader edebiyat yapıyoruz diye az mı halt karıştırılmış bu memlekette. Neyse herifçioğlunu teskin ettik. Dost olduğumuzu anlattık. Tarif etti. Diz kapağımıza kadar suya, çamura bulanmış, Lodos havanın sıkıntısına inzimam eden ağır palto yükü altında bunalmış ve terlemiş bir halde mübarek (Nazlı Han'ın) son katına tırmandık. Yolda tahmin ettiğim gibi her merdiven köşesinde aradığımız idarehanenin bir parmakla işaret edilen yolu ve nihayet kapının önünde hilafsız dört adet aynı mealde isim levhası. Evvela dâhil-i idareye kulak verdik. Hûri kısmının gevşek gülüşleri, gılman takımının kabaca sesleri gûşumuza geldi. Hemen kıyafetimize çeki düzen verdik. Kıravatlari parmaklarımızın ucuyla şöyle bir yokladık. Ceketlerin düğme iliklerini zorladık. Göğsümüzü şişirdik. Birbirimize kalkıp cesaret alış verişi ettikten sonra kıpıyı tıkırdattık. Bir derebeyi ahengi taşıyan ses (gelin) diye cevap verdi. Evvela araladık, besmeleyle dâhil olduk. Yine tahminimiz gibi çırpçılak bir oda, bir köşeye tabi iade nüshalar yığılmış. Bir köşede bir masa bir koltuk. Birkaç sandalye, beş erkek iki hanım. Delikanlılardan ikisi bizim gibi ziyaretçi. Sonra sonra konuşmalarından öğrendik ki, bizim gibi dertlilermiş. Diğer ikisi yerli malı. Yegâne masanın üzerinde eski bir gazete parçası dahi yaymaya lüzum görmeden bir tas tavuk çorbasıyla, bir tabak tavuk söğüşünü hamil sofralarını kurmuşlar. Çalakaşık gidiyorlar. Birisi uzunca boylu, diğeri iki dirhem bir çekirdek. Tırnakları kınalı saçları yağlı. Kaşlar yarı yarıya sansüre uğramış. Gözler yapmacık bir baygınlıkla kayık. Elimdeki şemsiye kadar ince ve hassas birlikte bir zincir ucunda bir tılsım makulesi teneke levha muallak. Ayakta ve rotada orta yaşlı bir adam. Kelebek bıyıklar. Benim üzerimde ya marut bir muallim ya mütekait bir zabıt tesiri bıraktı. Herhalde sermayedar bu adam olacak.

Tuttuğu işin tamamen acemisi olduğunu bir türlü saklayamıyor. İki ziyaretçi, İstiklal Lisesi talebesi imişler. Ellerinde bir zımbalı defter habire not tutuyorlar. Mirim ise karşısında hürmet ve perestişten ibaret iki açıkbaş bulmuş atıp tutuyor. Bize yer gösterdiler. Sebeb-i ziyaretimizi lütfen sual ettiler. Biz, tanışmak için geldiğimizi söyledik. Ve hemen ehemmiyetimizi kaybettik. Gençlik Sesi mecmuası odasında, sahib-i ceride huzurunda az kaldı aynı vaziyete düşeyazdık. Neyse kendimizi çabuk toparladık. Hanım kızlar çok şeker şeylerdi doğrusu, kendileri yok Allahları var hani hilafsız habt oldum. O tırnakları kınalı, saçları yağlı oğlanla bir sardırılmışlardı ki, sorma gitsin. Nâşit diye delikanlıyı maytaba alıyorlardı. O da ahmak ahmak, yılışık yılışık sırtıyordu. Neyse uzatmayalım. İstiklal Lisesi talebeleri 7-8 nüsha satmayı kuvvetle vaat ederek yola düzöldüler. Kaldık mı sana topun ağzında. Efendime söyleyeyim kelama şol vechile ağaz eyledim:

-Beylerim, hanımefendilerim. Galatasaray Lisesi Talebe Kooperatifi'yle anlaştınız mı?

-Hayır dediler.

-Mecmuanızın ana fikri nedir?

-Sizin sebeb-i ziyaretinizin?

-Siz söyleyin, dedim.

Evvela diye başladı uzun, sersem, salak herif; evvela bir Gençlik Sesi yani edebiyat mecmuası çıkartmak hayal-i hamına düştük. Baktık ki 300 nüsha satılıyor.

-Şaştım doğrusu 300 nüshayı nasıl sattılar diye günahı boyunlarına.

İşi bakkal kâğıtçılığına döktük. Bakkal kâğıdından murat diyerek latifesini sözüm ona tefsir etti. Yani şu haftalık çocuk mecmuaları, yalnız bizim bir farkımız var. Onlar bir kitleye hitap ediyorlar, biz ise; İlkmekep'ten Sorbon mezunu Hukuk Doktoru'na kadar dâhiden, köylü salakoğlu Memiş Ağa'ya varıncaya dek alakadar olacak şekli bulduk. Avrupa mecmuaları gibi.

Kaldırmadım, bağırmadım, apıştım kaldım. Bir de İdris'e bakmışım. Oğlancağız bu ferasetli cehalet karşısında mum olmuş. Hergeleoğlu hergelesi devam etti:

-Tıpkı Avrupa mecmualarında olduğu gibi herkes aradığını bulacak içinde. Hele edebiyata dört, beş sayfa ayırıyoruz. Filhakika şiir diye okuduklarımız bazen basit şeyler oluyor. Fakat bunun esbabı var. Çocuk fena şiirini matbu halde görür de hatalarını anlar. Hem biz de onları tashih edecek iktidardayız. Fakat lüzum görmüyoruz. Kendi kendine olsun diye. Buyurun ve buyurun da bu nev meşhur editörün bu sıkılacak gırtlığına atılmadığımızı dostluğumuz namına memnun olun. Galatasaray Kooperatifi

haftada yalansız 300 nüsha satar diyerek kekeledim ve devam ettim; Kaça bırakırsınız? Zembereğe basılmış paslı bir oyuncak gibi sıçradı. Neredeyse minnetterane yüzümüzü, gözümüzü öpecek. Küçükhanımlarla, küçükbeylerin latifeleri kesildi. Hep kulak oldular. Fakir, şemsiyeme daha abandım. İdris kaputuna daha gömüldü. Bir:

-3, 3.5'dan bırakabiliriz paşam deyişi vardı ki andavallının, kakkahamı nasıl zaptettim hala hayretteyim. Bir isim uydurdum. Reis budur gelir görüşür dedim. Selamladık. Çıktık. Merdivende İdris'e baktım kanı beynine toplanmış, benim ise şakaklarım zonkuyor, yüzüm yanıyordu.

Ziya İlhan, edebiyat bu. Kepazeliğin ta kendisidir. İnsanı Allah düşürmek için Türkiye'de edebiyat heveskârı yapmalı. Bu kâfi ve vâfidir kardeşim" (Yazoğlu, 1990: 118).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Kemal Tahir ve arkadaşlarının başka bir dergide yazma hevesleri daha başlamadan sona ermiştir. Bir mecmua çıkarmayı kafasına koymuş olan Kemal Tahir, Ziya İlhan'a yazmış olduğu 22 Mayıs 1933 tarihli mektubunda, yeni bir dergi çıkarmaya hazırlandıkları bu dönemde çıkmakta olan dergiler ve bu dergilerin genel durumu hakkında şu bilgileri veriyor:

"Edebiyat sayfasının manasını anlayamayan zavallı Vâlâ ile Gençlik Sesi'nin bedbaht sahibi Ülkü Mecmuası ile Yeni Türk Risalesi, Muhit Aile Gazetesi hep bir türlü sefalettedirler. Ruhu, hissi, (arzusu) gübreye düşmüş efkar-ı umumiyyede cemiyete sanatkarın söylediği hep kadını tembih masalı olmalıymış. (Asya'da Bir Güneş Doğdu), (Pembe Yaşmaklı Hanım), (Gizli Eller), (Adem ile Havva), vesaire vesaire, (Mavi ve Siyah)'a, (Telemak Tercümesi'ne), Vefikpaşa'nın Molyer'ine öyle hasretim var ki" (Yazoğlu, 1990: 124).

Kemal Tahir, gazete veya dergi çıkarmak için var gücüyle çalışmaktadır. Hatta bir dergi çıkarmak için piyasa araştırması dahi yapar. Yani derginin bir sayısı kaç liraya mal olacak onu araştırır¹⁹. Bütün bu

¹⁹ "Pazartesi günü, İdris Ahmet lütfen yazışmamızı teşrif etmişlerdi. Şöyle, Babiâli'ye doğru çıkacak, bir etrafı kolaçan edecek, piyasayı anlayacaktık. Bizim postacı beylere mektup getirdi. İdris sordu:

-Bana da var mı hemşeri?

-Varya İdris Bey.

Şap, çantasını açtı. Senin mektubunu, benim hayret ve sevinç nazarlarım önünde İdris'in eline sıkıştırdı. Şairin uzattığı çeyreği, mersi deyip kavradı. Yürüdü gitti. Mektubunu beraber okuduk. Ne dersin bu kalbe karşı kalp atma hakikatına. Ben inandım. Bu iki kişilik içtimanın, mektubunla, üçe çıkmasında elbette bir fal-i hayır vardır diye düşündük. Sevinerek yola çıktık. Evvela Mehmet Mesih Bey'e uğradık. 4 sahifelik bir gazeteyi bize ancak ve ancak 25 liraya çıkarabileceğini, kâğıdını da bizim temin etmemiz şartıyla beyan etti. Sonra da sizin kitabı çıkaran Serkis Efendi'ye uğradık. Neticede kardeşim, Beyazıt'taki Güneş Matbaası gazete değil, Yolların Sesi kadar, yani aynı ebatta 16 sayfa iç ve 4 sayfa kap ile bize bin mecmuayı 20 adet liraya sarılmış paket yapılmış bir halde teslim etmeyi kabul etti. Gazete fikrine elveda kardeşim. Artık bizim de bir mecmuamız olacak hem tam 16 adet sayfalık kocaman bir mecmua. İstedğimiz gibi, istediğimiz kadar, istediğimiz büyüklük ve uzunlukta yazılar yazabilir hatta romanlar tefrika edebiliriz" (Yazoğlu, 1990: 143).

araştırmalarından elde ettiği sonuçlardan dolayı, günlük gazete fikrinden vazgeçip haftalık veya aylık dergi fikrinde karar kılar²⁰. Kemal Tahir, yakın dostlarına çıkarmayı düşündüğü derginin genel çizgisini, dergide takip edecekleri yayın politikasını şu satırlarla beyan eder:

“Artık bizim de bir mecmuamız olacak hem tam on altı adet sayfalık kocaman bir mecmua. İstedığımız gibi, istediğimiz kadar, istediğimiz büyüklük ve uzunlukta yazılar yazabilir hatta romanlar tefrika edebiliriz. Bu Perşembe akşamı son ve nihai kararı verip lazım gelen dostları intihâb için toplayacağız. Son tahkikatımızı ve son anlaşmamızla İdris’le bana öyle bir iman geldi ki, tek başımıza kalsak bu işi yine yürütebiliriz. Tehlike daha da azaldı demektir kardeşim. Bu sözüm sana arkadaşları feda mahiyetinde gelmesin. Fakat ben eminim ki, dava yolunda oyunbozanlık edeceklerin ağız ve fikir kokusunu daha fazla çekmeye mecbur kalmamak keyfiyeti bize ayrı bir zevk olacak. Bu da benim zaviyemin gösterdiği bir kuvvettir.

Mecmua, sen de takdir edersin ki, daha geniş bir meydan olmakla beraber, daha ciddileşmeye mecburdur. Kavli mücerretlerde kalan sanat telakkilerinden ziyade ilmi ve dünyaca kabul edilmiş ana hatları, büyüklükleri göz önünde tutmaya da mecburuz. Eski edebiyat, halk edebiyatı, roman ve kitap tahlili, tercüme ve adapte, azami bir himmet ve titizliğe muhtaçtır kanaatindeyim. Bu yollarda bizim Naci’den Arif Nihat’tan pekala istifade edebiliriz. İdris ile Nazım Kemal de bize elbette mükemmel tercüme yaparlar. Aramıza bu sırada karışmış olan Kültür’ün sahibi bir Tacettin var, Mir-i mumaileyh bizimle dostça ve arkadaşça çalışmayı teklif etti. Kabul eyledik. Bilmem hatırlar mısınız? Onun mükemmel Ömer Hayyam tercümeleri vardı. Kültür’de birkaç tanesini neşretmişti. Oğlan, ısrarım üzerine bunların mecmuamızda neşrini kabul etti. Çok hoşuma giden bu yazıları kazandığımıza memnunum. Nazım bize; lisanîyat, eski edebiyat ve bilhassa tercüme vadisinde çok müfit olacaktır. Mektubumun başında son parçasını yazdığım ilk selamda okumuşundur. Büyüklere hürmet edeceğiz fakat onları asla aramıza almamak şartıyla. Biz filhakika milliyetperver hatta müfrit milliyetperver gazete çıkarmak hususunda yine geç kaldık. Birlik, Doğu hatta kısmen Varlık bu işi omuzladı. Lakin bizi kurtaracak bir nokta varsa o da tecrübemiz ve kâri sıfatıyla işi mülâhaza ve mukayese edebilmemizdir ki, bu da itiraf ederim bir kazançtır. Birlik ve Doğu’da koyu milliyetçilik var fakat edebiyat yok. Onlar bir küçük cümle ile, bu işin eli sopalı bekleliğini ediyorlar. Biz meseleyi edebiyatla müdafaa edersek, davanın ilk sanatkârı oluruz. Zaten noksan da budur.

Varlık’a gelince isim kalabalığının on para etmediğini en güzel ıspat etti. Sanatkâr geçinen efendilerin alabildiğine havyar kestiğinin bundan âlâ misali güç bulunur. Zırlı kruvazör dediğin bu Lağar tekneyi bir salvo da

²⁰ “Gazete fikrine elveda kardeşim” (Yazoğlu, 1990: 144).

batırabilir. Fakat ana fikrimizde, öldürmek yok yaşatmak var kaidesi başa yazılmış olmasaydı. Faruk Nafiz, Necip Fazıl hatta Yedi Meşale iyi de yapmış iseler, devirlerini ikmal eylemiş bulunmaktadırlar. Yerlerini bize terk edeceklerdir. Güzeli inkâr kabil olmadığından bundan çekineceğiz. Fakat her şeyin tamamlanmadığını hatta birçok tarafların bomboş kaldığını yazılarımız ıspat edecek. Sinsi olmayan yavaş bir mücadele. Hürmetkâr bir tenkit ve fikir beyanı. Yani ne Hitler olacağız, ne de Hindistan'ın miskin Gandi'si. İkisinin arasında. Hatta Refik Halit ile filozof Rıza'yı affetmeyi düşünen bir Mustafa Kemal var ki, biz onun çocuklarıyız. Şimdiye kadar büyük tanıdıklarımızın ulu ortalığına, patavatsızlığına, hürmetsizliğine çatacağız, şimdiden sonrakilerin de Birlik gibi, fazla ifrata varmalarına hücum edeceğiz. Zamanımız, kabul et, artık tam normaldir. Böyle sıralarda fevkalade sünepelik manasızdır. Mikrobu gayr-i tabii bir havada yaşayan bu iki hastalığın tedavisi için lazım gelen sanatkârı aramızda yetiştireceğiz.

Her şeyin Türk'ten olduğuna inanacağız, fakat Fatih'e tokat attırmayacağız. Her şeyin inkılâba ait olduğunu unutmayacağız fakat Birlik'te yapılan gibi Cenap Şahabettin'i susturmayacağız. Her şeyin yarına hasredildiğini düşüneceğiz fakat düşüncelerimiz Varlık'ın musahabesinde olduğu gibi, temenni, istirham şeklini kaybederek, bizzat yaparak yarının yükünü hafifleteceğiz. Hülâsa 20-25 senedir, teklif ve tavsiyeden bir şey çıkmadı. Cümlemiz maşallah nazar değmesin, münekkiz. Hiç birimiz lazım geleni yapmıyoruz. Ben senden bekliyorum, sen benden bekliyorsun. İkimiz üçüncüden ümit ediyoruz. Bu arada kütüphanemiz dışız kocakarı ağzına benziyor. Temenni ile dua ile adama bel bağlamak ile iş görülmeyecektir. Şöyle yapsınlar, böyle etsinler, ah keşke bu şekilde olmasaydı da şu suretle vücuda gelseydi gibi fikirler münasebetsiz, manasız ve yersiz yurtsuzdur. Tıkır tıkır işleyen devlet fabrikasının bize gösterdiği bir doğru yol var: Herkes muktedir olduğunu, vatana vermelidir. Bu arada kafamızda bir de iyi yapmak ve iyi yaparak yükselmek fikri varsa, tam Türkiye'nin aradığı adam olur çıkarız.

Ne dersin. Bu fikir etrafında epey münakaşa edilir ve iyi beyin yorulursa, bir ana fikir, hem de kuvvetli ve hürmete şayan bir edebiyat ve sanat ana fikri çıkmaz mı?

Uzun sözün kısası şairim, benim anladığım sistemli edebiyat; sıralanmış, edebiyatçılar böyle fikirlerin ortasında duranlardır. Şu ve bu şekil için Krup fabrikası gibi metotlu sipariş alamayız. Fakat görüşümüze muayyen mesafeli birer dürbün olsun seçmek mecburiyetindeyiz. Divan yazmanın başka bir türüsü olan eski ve bugünkü edebiyat ne kadar yavansa, sade büyük isimlerle dolu bir vatan edebiyatı da o kadar kuru ve yutulmaz olur. Rusya'nın meşhur ve keçi boynuzu misilli propaganda edebiyatını hele hiç ağzıma almıyorum. Benim gördüğüm noksanlık, sanatsız vatan yazısıdır. Kalenin bu bedeni çok zayıf. Onu daha da çetin müdafaa etmek için bizim

kalemlerimize iş düştü. Sıra geldi, sonuna kadar ölümüne kadar vatan ve millet yolunda mücadele diyorum. Namık Kemal kadar vatanperver olalım yetişir. Bu büyük adamın feragatli adımlarını takip edeceğiz. Bu büyük adamın geçtiği yollardan geçeceğiz. Namık Kemal sabahtan akşama kadar çarpışan ve çarpışarak şerefle ölen bir vatan taburundan daha kıymetlidir. Ölmek çok lazım olmadıkça faydasız kardeşim. Susmak da böyle. Hem yaşayıp hem bağırarak. İşte vatanperverin birinci ve en mühim insanlık vazifesi.

Hem yaşayacak hem susmayacağız. Vatana muktedir olduğumuz kadar vereceğiz. Büyüklerimize hürmet edeceğiz. Fakat aykırı ve derbeder fikirlerine hücum etmek şartıyla. Faruk Nafiz'in, kadın şiirlerini belki çok alkışlayacağız. Fakat senin de yakından bildiğin birçok esbab dolayısıyla kendisini meydana koymayan gençliği inkâr etmesini en kuvvetli cümlelerle reddederek. Vâlâ Nurettin'in kuvvetli kalemini, dürüst fikirlerini takip edeceğiz fakat, gence şuursuzluk mâletmesine, yalan diye haykıracağız da. İşte benim kafamdaki ana hat"²¹.

Müstakil bir dergi çıkarma işine bu kadar kafa yoran Kemal Tahir, derginin adını da Geçit olarak düşünür²². Mecmuanın adının Geçit olmasında etkili olan olay veya olaylar hakkında ne Kemal Tahir, ne de derginin diğer yazarları bir bilgi vermemiştir. Bu isim konusunda, derginin ilk sayısından son sayısına kadar olan koleksiyonu da taramama rağmen bir bilgi mevcut değildir. Derginin adını Geçit olarak veren Kemal Tahir, mecmuanın yayımlanması için gerekli olan hazırlıklara da başlamıştır:

“Dün akşam bizim Sanayi-i Nefise Mektebi talebelerini aradık Şahap ile. Bulduk da. Oğlanlar 4-5 klişe kompozisyonu hazırladılar bir çırpıda. Velâkin daha içinden şöyle bir tebartüz edeni yok. Bir kaç gün sonra artık klişeciye vermiş olacağız ümidindeyim. O zamana kadar boş durmamak için Perşembe'ye doğru ilk ilanı bir sayfa üzerine uzunca bir mukalemeden sonra. İlan, kendini methetmekle oluyor. Buna lüzum görmüyorum. İlan herhangi bir şahsı veya eseri methedip göklere çıkarmakla oluyor. Bu da Kültür'den sonra iflas etti. Ben bunun haricinde bir ilan şekli buldum ki. Şahap, kavgacı tabiatına uygun olduğu için sanırım hemen kabul etti: Karia inkâr etmek.

²¹ (Yazoğlu, 1990: 144); Kemal Tahir, Ziya İlhan'a yazdığı 3 Eylül 1933 tarihli mektubunda mecmuada takip edecekleri çizgi konusuna geri döner ve bu konuda şu açılımı yapar: “Kuvvetli ve moda kelimelere, vatan, millet, Türklük, istikbal, yarın istinat edilen fakat asla ruha ve içe haykırmayan satırlar. İşte kardeşim boşluk burada. Vatan edebiyatı yok. Milli destan kovası boş. Biz bunu tamamlayıp bunu dolduracağız” (Yazoğlu, 1990: 150).

²² Kemal Tahir, Ziya İlhan'a yazdığı 12 Ağustos 1933 tarihli mektubunda yer alan “İlk taksitleri kısmen topladık. Bugün İdris ile beraber paçaları en ciddi bir şekilde sıvıyoruz. Geçit ismiyle ruhsatname alınıyor” sözlerinden anlıyoruz mecmuanın adının Geçit olarak verildiğini. Yukarıda da ifade ettiğim gibi başka bir yerde derginin ismiyle ilgili bir açıklamaya rastlamadım. (Yazoğlu, 1990: 148).

Çok makul ve çok serinkanlı. İdris'e bu şekli kabul ettirirsek elde mevcut bir makalemi ufaltıp, kuvvetlendirerek neşretmekle iş bitiyor. Beaudleaire, kaarie hodgam diyordu. Ben ona sersem hatta zavallı diyeceğim. Çok sert olan bu hitapları sana hususi olarak yazıyorum. Ümidim öyle ki, İdris bugünkü düşüncelerimi tadil edecektir. Lakin sorarım sana şairim, bu uyuyan ve uyanmak için çıplak kadın bacağı ve şehvet soluması bekleyen kaarie neden hürmet borçlu olayım. Bizim mecmuamızı kapışacaklar, bizim davamıza hürmetkâr olacaklar, bizimle rakı sofralarında, orospu göğüslerinde eğlenmeyecekler diye mi? Bunların hepsi ters olacak, ilk merakla gazetemiz, belki 800-1000 nüsha satacak. Belki davamıza bir an, biraz doğru denecek, rakı sofralarında, orospu kucaklarında yanyana delikanlılar vesselam sözü işitilecek. Hepsi bu kadar. Hepsi bu kadar şairim. Sonrası öyle bir sükût ve öyle bir aldırış etmemek ki, adamın kemiklerini dondurur. Dirileştireceğim ve iyi olacak sanıyorum. İsmail Safa ve âvânesi çekildiler. Daha rahatız şimdi. Mecmuayı 10 kuruşa satacağız. İsteyen alsın isteyen almasın. Mütefekkirlerimiz böyle çocukça şeylere zaten para vermezler. Dahi olup kitap çıkartsan orali olmazlar. Gönderdiğimizizi okumayanlar, satın alır da okur mu hiç? Alıcılar kim iseler, on kuruşa da alırlar. Biz sanki 20 kuruşa Servet-i Fünun ve 15 kuruşa Varlık almıyor muyuz?

Burada bir kâr varsa mecmua tabii olarak 100-150 nüsha satacak, zararın yarısını olsun temin edeceğiz. Abonelerimizin bırakacağı zarar karşılığı da iki misli olacak. Zaten bence kaç kuruş verirlerse versinler hakkımızı ödeyemezler. Beş kuruş olsaydı bu iyi olurdu ama, bu kadar zarara göğüs germek enayiliğin dik alası olacak. Biz enayi olacağımıza, meraka düşüp şöyle bir mecmua almış olmak için karimiz olan serseri soyulsun. Elhamdülillah dün akşam ve bugün ilk ilanları dağıttık. Gelelim esas meseleye; nihayet senin, bizim en sonra lazım gördüğümüz vaziyete aklımız yattı. Dostların hisleri ve yazı tarzları üzerine bina edilecek bir düşünce ile vazife ayrılığı yapacağız. Bunun mahzur ve faydalarından bir nebze bahsetmek sana yeni bir şey öğretmeyecek olsa da zararlı değildir" (Yazoğlu, 1990: 150).

Yalnız Kemal Tahir'in bu Geçit dergisi ile ilgili mektuplarını okurken dikkatimi en çok çeken şey; Kemal Tahir'in genelde kavgacı ve saldırgan bir hava içinde olmasıydı. Bu durumu az önce yukarıdaki derginin genel çizgisini, yayın politikasını ifade eden satırlarda da bulabileceğiniz gibi alttaki alıntıda da bunu çok rahat bir şekilde hissedebiliyoruz:

"Hareketlerin, şahıslardan kopup heyetleşmesi başlıbaşına bir kuvvettir. Bir İdris Ahmet'in, bir Kemal Tahir'in, bir Ziya İlhan'ın ve bir Atilla'nın sivrilmesi meselesi değil. Geçit'in kökleşip yaşaması davasında Servet-i Fünuncular, gazelli bir edebiyat çetesi ile dövüşmüşlerdi. Biz, gayretli bir unsurla çarpışacağız ve onlar nasıl Edebiyat-ı Cedide'yi bugüne

getirip edebiyat tarihimize maletmişlerse, biz de Geçit'i Yedi Meşale gibi yarım yırtık değil, tastamam ve alını açık yarına götürmeliyiz. Hedefi böylece tayin ettikten sonra ortada bir, doğru ve kol kola yürümek kalıyor. Bu kadcarcık şeyi on Türk delikanlısı-bak on dost demiyorum- sadece on Türk delikanlısı başaramazsa, aramızda kalemini kırmayacak kafaya ve yüreğe yuh olsun"²³.

Hazırlıklar tam hızıyla devam ederken Kemal Tahir, moral olsun diye derginin yazı kadrosuna bir gece düzenlemeyi düşünür. Fakat bu moral gecesi, yazar kadrosundan bir kişinin akrabasının rahatsızlanması üzerine ileri bir tarihe ertelenir²⁴. Kemal Tahir'in mektuplarından bahsettiği kadarıyla anlıyoruz ki Geçit'teki yazar kadrosu bu dergiyi çıkarmak için var gücüyle çalışırken hiç de fark ettirmeden sıkı fıkı dost olmuşlardır. Bu dostluk o derece ileri bir seviyeye ulaşmıştır ki, birbirlerinin yazılarını, tashih edecek seviyeye bile gelmiştir:

“Şimdilik Geçit'imiz için çok dostça çalışıyoruz. İki mektubunda da bahsettiğin efendileri safra diye fırlattıktan sonra kemal-i cesaretle havalandık. Tam pupa aldığımız doğu rüzgârı ile son süratimizdeyiz. O kadar ki, mistik bir sarhoşluğun bütün hazlarını bir ferîştah hızıyla tadıyoruz. Bu sarhoşluk biraz ileri gitmedi değil. Birbirimizin yazılarını tashih edecek kadar. Şimdilik bu olmadı diyebiliyoruz. Yarın berbat diye birbirimize çıkışabileceğiz de. Ve o zaman muvaffakiyet bizimdir. Sanırım” (Yazoğlu, 1990: 156).

239

Bu kadar emek ve gayretten sonra Kemal Tahir ve arkadaşları Geçit Mecmuası'nın ilk sayısını yayımlarlar. Fakat Kemal Tahir'in aşağıdaki ifadelerinden derginin beklenen ilgi ve alakayı yakalayamadığını anlıyoruz:

“İlk nüsha istediğimiz kadar kuvvetli olmadı. Bunu ikinci ve bayram nüshasında telafi edeceğimizi ümit ediyorum. Muayyen planı olmaksızın - sade sana itiraf ediyorum ser çıksın sır çıkmasın-başlamak bu neticeyi verdi. Biz mevcut yazılarımızla, işi beceririz sanıyorduk. Hâlbuki cephemizi, ilanlarımızı bastıktan ve Sadri Ethem ile müzakerede bulunduktan sonra seçebildik. Ve bu yol şeksiz, şüphesiz milliyetçi edebiyata gidiyor. Allah'a

²³ (Yazoğlu, 1990: 156); Belki de Kemal Tahir'in bu şekilde kendisinden önceki edebi grup veya teşekküllere, topluluklara bu kadar cephe almasının sebeplerinden biri de yıllardır kullanılan bir metod olan kendinden öncekine savaş açma şeklidir. Çünkü bu yeni ortaya çıkanlar tarafından çok sık olarak kullanılan bu hareket tarzına göre bir kişinin veya grubun kendisinin tanıtması, isminden bahsettirmesi için mutlaka kendisinden önce meşhur olmuş kişi veya gruba saldırmasıdır. Ki bu tarz bugünde özellikle magazin dünyasında ki birçok kişi tarafından çok sık olarak kullanılmaktadır. Hatta bu şekli, Geçit dergisinin ortaya çıkışından yaklaşık olarak yedi yıl sonra Birinci Yeni adını verdiğimiz Garip Hareketi'nde kullanacaktır.

²⁴ “Bu Perşembe akşamı Geçitçilerin ilk ziyafeti yapılacaktı. Fakat Ağabeyisi çok tehlikeli bir hastalığa tutulan Atilla, Ankara'ya hareket etmemiş olsaydı. Eğer Çarşamba'ya kadar gelirse, Geçitçiyiz diye haykuran on delikanlı (İdris, Yakup, ben, Kemal, Faik, Nazım, Necati, Atilla, Şahap ve bir de Naci toplanacağız. Bir akşam eğlencesi yaparak kendi kendimize Geçit'in çıkma şerefini kutlayacağız” (Yazoğlu, 1990: 155).

şükür fakir oldukça dolu idim. Ben ayakta duruyorum, İdris eh şöyle böyle. Gelgelim diğer delikanlılar: Sıfır. Bakalım bu bayram nüshasını bütün Geçitçiler hangi şanlı tempo ile karşılayacaklar. İstedığımız gibi çıkartamadık. Fakirlik ve acemilik bizi çok fena etti. İkinci nüsha elbette daha derli toplu, daha münasip olacaktır. Yazılarınıza ve sıhhat haberlerinize muntazırız. Bak bir rüya daha hakikat oldu. Gami, kederi başkalarına bırakmak gerek derim ben. Kendini büsbütün karanlığa verme. Filhakika insana usanç çökerse fenadır. Lakin ne yapalım kahpe felek şu eski çarkı bizim istediğimize asla çevirmiyor” (Yazoğlu, 1990: 157).

Hatta Kemal Tahir, Edirne Kız Muallim Mektebi’nde okuyan ve gelecek yıllarda eşi olacak olan Fatma İrfan’a yazdığı mektupların birinde, derginin ilk sayısından ve durumundan bahseder. Kemal Tahir, Fatma İrfan’a yazdığı bu mektubunda, “Akbaba nam mizah gazetesi sahibi Yusuf Ziya Bey, bizim ilk nüshamıza bakmış bakmış da Türkî, şarkı kelimelerinin şiirlerde çok geçtiğini görerek [delikanlılar Milen Ruj’a gidin, para kazanırsınız] diye bir makale neşretti” diyerek, derginin ortaya çıkışının millette uyandırdığı durum hakkında bilgi verir (Serhan, 1979: 15).

Kemal Tahir ve arkadaşları derginin bu ilk sayısını hüsrana ile karşılasalar da İstanbul harici yerlerden aldıkları haberler onlara bir parça ümit verir:

“Adana’nın koskocaman edebiyat muallimi Arif Nihat, muhitinde Geçit için -bayiinin gönderdiği hariç - yüz karılık bir zümre toplamıştır. Bu sade hatır ve gönülle olmaz. Kendi kıymetimizi gurursuz bilmeliyiz. Bursa Lisesi edebiyat muallimi Ali Ulvi Bey, -şu meşhur şair- bize doğrudan doğruya bütün talebelerine Geçit’i tavsiye edeceğini vaat etti ve vaadini yerine getirdi. Bayi Bursa postasına her zaman gönderdiği miktardan 50 fazla ilave etti. İstiklal Lisesi talebeleri, Necati’yi, nerede kaldınız arkadaşlar diye tehalükle kucakladı. Edirne Kız Muallim Mektebi, edebiyat muallimi Cavide Hanım, Yunus Emre Divanı Tenkidi’ni, tarih-i edebiyat dersinde okutmaya başladı. Halıcıoğlu’ndaki İhtiyat Zabıt Mektebi 50 mecmua talep etti. Yok diye cevap verdik. Bütün bunlar bizim hareketimizin kısmen de beklenen hareket olduğunu, dayatırsak başaracağımızı anlatmıyor mu?” (Yazoğlu, 1990: 160).

Kemal Tahir, Fatma İrfan’a yazdığı 4 Aralık 1933 tarihli mektubunda Geçit dergisinden ve derginin durumundan övücü sözlerle bahseder:

“Fakat aldığımız mektuplardan öğrendik ki Geçit’imiz, Türk gençliğinin üzerinde lazım gelen müspet tesiri yapmıştır. Bizi, çok dost ve çok ruhuna yakın bulmuştur. İstedığımız ve yaratmaya çalıştığımız havayı bulduk demek. Buna bütün kalbimizle memnunuz” (Serhan, 1979: 19).

Fakat Kemal Tahir, yaklaşık bir ay sonra kaleme aldığı 16 Ocak 1934 tarihli mektubunda, yukarıda söylediklerinin tam tersi ifadeler kullanmaya başlar:

“Kafam darmadağın. İşlerim alabildiğine kötü gidiyor. Mecmuamızı istediğimiz gibi dolgun çıkartamıyoruz. Hem ekmek parası için çalışmak, hem de böyle bir hareket yapmak öyle güçmüş ki. Bilhassa boğaz için kafayı ihmal etmek beni hırçınlaştırıyor” (Serhan, 1979: 27).

Kemal Tahir, bütün bu pozitif ve negatif gelişen olaylara göre yeni bir vaziyet planı hazırlar ve bunu hemen devreye sokar:

“Sana çizdiğim programı şuracıkta yazayım. Bu, alabildiğine gizli tuttuğumuz fikrimdir:

1. Evvela kuvvetli ve makul hücumlarla Birlik Gazetesi'nin yerine geçmek. Tirajı 2000'e çıkarınca ve Maarif Vekâleti'nden malum ücreti alınca hemen on beş güne inerek Varlık'ın karşısında cephe almak. Bu iki kuvvetle de pek ala boy ölçüşebiliriz. Buna itimadım var. İşte asıl on beş güne inince daha fazla yazıya ve harekete muhtaç olacağız. Haftalık hayata daha da yaklaşacağız. Daha çok ihtiyat yazıya ihtiyacımız olacak. Bu sözlerimden mevcut hareketleri bunaltacağız manası çıkarma. Fakat başa geçmek arzusu var içimde. Geçit, Servet-i Fünun kadar belki ondan daha bahtlı bir edebiyat hareketi olacaktır ümidindeyim. Bunlar bir parça da uzak hayal şimdi. Fakat böyle düşünmek ve böyle çalışmak mecburiyetini unutmamalıyız” (Yazoğlu, 1990: 161).

Kemal Tahir, zaman zaman dergideki arkadaşlarından da şikâyet eder:

“Yazıhane işlerimiz çok fena gidiyor. Asabımdaki bozukluğu kavra. Bu hikâyelerin ötesinde bir de Geçit masalı var ki, beni tamamen deli ediyor. 7-8 Darülfünunlu efendi, birkaç tane işi tıklarında dost, bir tek mecmuayı yetiştiremiyorlar. Alaylı bir Kemal Tahir'in yardımına muhtaç olmaları kâfi derecede bir derbederlik değilmiş gibi. Her şeyi o kadar benden bekliyorlar ki, müdür ü mesul Kenan Şahabettin Efendi aldığı aylığı yiyip bitirmiş. Bugün geldi, 'sen olmasaydın ben paramı hep bitirmezdim' dedi. Beni büsbütün küplere bindirdi. Heriflere bak, ceplerindeki parayı tasarruf için bile gelsin beriye Kemal diyorlar. Yakup Sabri de 'Cuma günü bizimle gelmedin tadı çıkmadı' deyince, ağzımı açıp gözümü yummam bir oldu. İkisi de, bir de baktım ki merdivenleri dörder dörder iniyorlar” (Serhan, 1979:46).

Onu kızdıran bir diğer durum da derginin yazar kadrosunun zamanla dergi işlerinden çok kendi şahsi işlerine ağırlık vermeye başlamalarıdır:

“Yakup Sabri kitabını hazırlarken, İdris Ahmet çoktan matbaaya verdi kendininkini. Ve İsmail Safa'nın Damlalar'ı ise birdenbire ve habersizce çıkıverdi. Başka şeyler beklemiyoruz. Beklemiyorlar da” (Serhan, 1979: 48).

Birkaç sayısı yayımlandıktan sonra hareketten veya derginin yazı heyetinden kopmalar başlar. Kemal Tahir, ilk önce arkadaşlarına sonra çevresine moral bozukluğu vermemek için bu ayrılmaları gayet normal bir olay gibi karşılamaya çalışır:

“İşte kardeşim Geçit’imiz hakkından ben böyle düşünüyorum. Onu her ne pahasına olursa olsun başlangıç kadrosuyla ileriye götürmeye uğraşacağız. Gösterdiğin titizliği içime çok yakın bularak benimsedim ve sana bol bol hak verdim. Bugün muhtaç olduğumuz birkaç kişi -ki nihayet tempomuza uymadıkları için kendiliklerinden ayrılacaklardı- çıktuktan sonra öz arkadaşlar öz dileği yarına şerefle taşıyacaktı. Bu bahsettiğim birkaç kişi, İsmail Safa, Nurettin Ali vesairedir. Biz bize kaldık demek” (Yazoğlu, 1990: 164).

Kemal Tahir, İsmail Safa ve arkadaşlarının ayrılmasını son derece normal karşılar; hiç beklemediği hatta şaşkına döndüğü hareket; gazete ve dergi bayilerinin yaptıklarıdır. Çünkü Kemal Tahir, dergiyi çıkarmak için planlar yaparken bunları -yani bayileri- hiç hesaba katmamıştır:

“İlk hücum Bayi Teşkilatı denilen dolandırıcılara karşı yapılacaktır. Kazanç ihtirasından uzak çalışan Geçit, bütün gazetelerin derisine birer kene gibi yapışan bu tufeyli mahlûkatla boğazlaşacaktır. Mecmuaları keyiflerine göre dağıtıp keyiflerine göre toplayan, batırmak istediklerini tezgâh altında saklayarak iade diye geriye veren ve 5 kuruşluk bir mecmuadan 2 kuruş kâr isteyen, yani bizim maddi ve manevi didinmemizin yarı yarıya kar ortaklığını isteyen bu heriflerle boğaz boğaza mücadele var. Beşiktaş’tan çok acı şikâyet mektuplarını aldık. Mecmuamız orada yokmuş, bulunamıyormuş. Fırka kâtip-i umumisi Recep Bey’e, Maarif Vekili Hikmet Bey’e vesair bütün şeflere birer mektup yazacağız. Gazetelere pirim vermek, mecmualara abone olmak suretiyle hükümetin neşriyat sahasına uzattığı yardım elini felce uğratan bu derbeder soyguncuları ihbar edeceğiz. Gazete, mecmua ve kitapların, bir elden ve hükümet tarafından dağıtılmasını isteyeceğiz. İlk mücadele budur. Bunda muvafık olup olmamızın büyük ehemmiyeti vardır. Bu adamlar ki, en müthiş Artin isminde bir Ermeni’dir. Tabançalı fedailer besler, eli sopalı kabadayılar gezdirirlermiş yanlarında. Bir gazetenin batırılması için meydana 25.000 lira atarlarmış. Mütevezzileri o gazetenin ismini bağırımdan menederler, bir sabah gazetenin Kadıköy’de satılmasına mani olmak için, tabançalı korsanlarını o gazete nüshasını taşıyan kayığı çevirmeye memur ederek çevirirlermiş. Bu yirminci asrın kültüre, fikir ve sanat hareketlerine çok muhtaç Cumhuriyet Türkiye’sinde derebeylik kuran bu hergeleleri yola getirmek vazifesini mukaddes bir iş gibi üzerimize alacağız. Yevmi gazetelerimizin büyük mebuslardan mürekkep patronlarına dış geçiremeyen bu adamlar, küçük hareketlerin bir baş belasıdır. 8 bin gazetenin daha matbaada parasını dercep eden Necmettin Sadık Bey’e gelince, o da diğerleri- Yunus Nadi, Mahmut Bey vesaire-

misillü kârına bakıyor. Dil bilmez bir Mehmet Ağa -Akşam serbayii-Sarıgüzel'de kocaman bir Mehmet Ağa Mahallesi yaptıracak kadar servet sahibi olmuştur. Birinci nüshadan sonra ikinciyi vermeden on para alamadığımız bu adamlardan devlet teşkilatı isteyerek kurtulduğumuz gün, bunun için döktüğümüz terlerin mükâfatını görmüş olacağız. Bizim herhangi bir kahpelikten korkumuz olamaz. Çünkü satılan mecmuaların yarısını zaten biz kendimiz satmaktayız” (Yazoğlu, 1990: 162).

Kemal Tahir'in mektuplarını okuduğumuzda, Geçit dergisinin yayınladığı dönemde birçok zorlukla karşılaştığını ama bu zorluklar içinde kendisine en ağır gelenin, en çok karşısına çıkan zorluğun her işte olduğu gibi maddiyat olduğunu anlıyoruz:

“Geçit'in 7. nüshasını 20 sahife iblağ ederek 10 kuruşa çıkaracağız. Bu 7. nüsha maalesef gecikiyor. Sebep; para yok. Atilla, Ankara seyahatinde mecmuamıza bir çok yardım temin etti ama, 1934 senesi içinde yani ya Haziran'dan sonra, Haziran'a kadar da tam üç nüsha çıkarmak mecburiyetindeyiz. Ve arkadaşlar taksitlerini bu müddete kadara uzatmayı kararlaştırdılar. Yakup Sabri işsiz, taksit veremiyor. Kemal Faik mâlum borçlu. Müdür ü mesul Kenan Şahabettin boşta. İş İdris'le sana, benim ile Atilla'ya bağlandı. Fakiri bu son kanlı hadise biraz sarstı. Atilla'ya hanımlar yüzünden küçük bir nezle arız oldu. Hazret, doktorlara muhtaç kaldı. Senden tam üç taksit alacağımız var. Bunları hemen değilse de ceste ceste gönderiver. Aman ihmal eylemeyelim, rezil olmayalım, sıkalım dişimizi. Zira, merkez-i hükümet 400-500 liradan dem vurmaya başladı. Haziran'da halas olmamız mukadderdir. Denizleri geçtik, derede boğulursak yuh olsun Geçitçilere” (Yazoğlu, 1990: 169).

Kemal Tahir, 03 Nisan 1934 tarihini taşıyan ve yukarıda bir parçasını aldığım mektubunda Haziran ayına kadar çıkması gereken yedinci nüshadan bahsetmektedir. Fakat Haziran ayında çıkması gereken yedinci nüsha 14 Temmuz 1934 tarihinde yayımlanmıştır. Bu da işlerin günden güne kötüye doğru yol aldığının iyi bir göstergesidir.

Kemal Tahir, Geçit'in son sayısı olan yedinci sayının yayım tarihi olan 14 Temmuz 1934 tarihinden bir ay sonra kaleme aldığı 20 Ağustos 1934 tarihini taşıyan mektubunda her ne kadar sekizinci sayıdan bahsetse de bu mektubunda yer alan “Geçit'ten de ümidim kesildi. Dostlar buna bir türlü tam ciddiyetle sarılmadılar” sözleriyle de yavaş yavaş yolun sonuna geldiklerini itiraf ediyor (Yazoğlu, 1990: 212). Hatta bir zamanlar nüsha sayısını 2000'e çıkararak yerine almak istediği Birlik Gazetesi, hiçbir müdahaleye gerek kalmadan kendiliğinden iflas edince, son çare olarak

Geçit Mecmuası'nın yayınına devam edebilmesi için onun yerini [Birlik Gazetesi'nin] almasına dahi razı olur²⁵.

Fakat bütün bu gayret ve çalışmalarına rağmen Kemal Tahir, Geçit Mecmuası'nın kapanmasına mani olamaz ve dergi yayın hayatına son verir:

“Can ve yol kardeşim, beceremedik. Beceremedik de. Bütün bu işler falan, filanın gayretiyle değil muhakkak kendi içimizde istek yaratıcılığı ile başarılacak işlerdir. On değil yüz kişi olsaydık yine yarı yolda kalırdık. Pratik işçi, hayalci arzuya işte buralarda galip gelir. Saçma bir mecmua olan Yedigün'ün nasıl kapışıldığını görüyorum da bu fikrim kuvvetleniyor. Hâlbuki az didinmedik. Az göz nuru ve alın teri dökmedik. Bir kelime ile Geçit'te az acı çekmedik. İki bin nüsha satsaydık da bu böyle olacaktı. İnsaf ve hüsn ü niyet bolluğu kadar, para bolluğunun da ehemmiyeti sıfır bu işlerde. Bilemedik. Ben bu tecrübeyi yeniden başlamak için kâfi görebilsem, yine kazancıma itimat ederek memnun olacağım” (Yazoğlu, 1990: 174).

Hayatta bir kural vardır ve kanaatimce bu kural da hemen hemen her zaman geçerlidir. Bu kurala göre; hiçbir kimse başarısızlığı, başarısızlığın nedenini tek başına kendi üzerine almaz. Mutlaka bu başarısızlık sebeplerinden birini veya bir kaçını ortakları, arkadaşları veya o işi yaptığı diğer kişilerden biri veya birilerinin üzerine de yükler. Dolayısıyla bu başarısızlığa onları da ortak eder. Kemal Tahir de aynen öyle yapar ve Geçit dergisinin başarılı olamamasını, sadece kendi üzerine almaz, diğer arkadaşlarını da bu başarısızlığa dâhil eder. Geçit'in en son sayısı olan yedinci sayısının çıkışından yaklaşık olarak dört ay sonra kaleme aldığı 03 Kasım 1934 tarihli mektubunda, Geçit Mecmuası'nın başarılı olamama sebeplerini şu cümlelerle sıralar:

“Ziya kardeşim, arkadaşlardan benim de şikâyetim var. Bilhassa İdris ile Yakup'tan. Yakup Sabri, yeni bir şey yapmak üzere zerre kadar düşünmüyor. Hâlbuki, bu sıralarda en fazla fikir icada ve yepyeni hareketlere muhtacız. Bunlar tabii züppelik mertebesine alçalmadan olacak ve olmalı. İdris Ahmet de Geçit'i maalesef tam manasıyla benimsememişti. Daha geçen Perşembe akşamı kahvede konuştuk. O, Geçit Mecmuası'nı bütün diğerlerinden daha aşağı görüyor. Bir milimetre daha aklın kâğıda, daha parlak kap ile birkaç santim daha büyük fakat fiyatı bizim üç mislimiz,

²⁵ Kemal Tahir'in Ziya İlhan'a 1933 yılının sonlarına doğru kaleme aldığı bir mektubunda ortaya attığı bu Birlik Gazetesi'nin yerine geçme fikri pek uzun bir zaman geçmeden 1934 yılının Ağustos'unda hayata geçecektir: “Hâlbuki -felakette saadet aranmaz ama-bu aralık Birlik de kapatıldı. Bizim cesur bir, iki hücumla onun yerini tutuvermemiz de mümkündür. Şahap şimdi, Birlikçilerle anlaşma yaparak Geçit'i Birlik şeklinde ve o yola dökerek çıkarmayı düşünüyor. Bu bir isim dalaveresidir. Eğer onların karilerini toplar da matbuat âleminde lazım geldiği kadar tutunabilirsek, ileri de ayrılacak bile bizim Geçit, edebiyat yoluna avdet suretiyle hem bize, hem de genç heveskârlara faydalı olabilir diye düşünüyoruz. Bu fikir her halde yaban atılmaz bir şeydir” (Yazoğlu, 1990: 12); “İki saatten beri Şahap ile konuşuyoruz. Kapanan Birlik Gazetesi'nin yerine Geçit'i koyma fikri ana hat olarak kabul edilmiş. Bu akşam Beyazıt kahvesinde toplantı var. Şahap oraya gitti. Benim daha işim var, ona hemen iltihak edeceğim” (Yazoğlu, 1990:175).

eski adamların yazısı ile dolu mecmuaları, Birlik gibi saçmalayan gazeteleri bizden üstün görüyor. En coşkun heyecana malik olduğumuzu bugün Türkiye'nin en yeni ve en kuvvetli edebiyatını yapmakta bulunduğumuzu, fiyatımızın beş kuruş olduğunu unutuyor. İşte hiçbir şey değil bu imansızlık beni çileden çıkarıyor. Sadri Ethem ile konuştum. Münif Fehim ile konuştum. Hatta Peyami ve Burhanettin ile konuştum. Hepsi bizim mecmuamızın havasına hayranlar. Yazılarını teker teker hazırlıyorlar. Bilhassa matbaa gezip büyük imzalardan yazı dilendiğimize, buna değil hatta daha tercümeyle bile ihtiyaç göstermediğimize hayret ediyorlar. Başımızda bir pinponun bulunmaması onları şaşırtıyor. İlan basmamız, gözlerini fal taşı gibi açıyor. Himayesiz, istinatsız, böyle bir varlık meydana getirenlere hürmet ve saygı ile bakıyorlar.

İdris Ahmet inanmıyor. Galiba, İktisat mektebindeki züppelerin alaylarına aldaniyor ve galiba sokaklarda bağırıp çığırın fakat, yazdıkları yazılarda üst cümlesi alttakini tutmayan Birlikçilere kaniyor. Mecmuamızı ihmal ediyor, hiçe sayıyor. Bana, dostlarımın yeni fikirler icadına üşendikleri fikri buradan geliyor. Haydi Yakup daha çocuk. Ya İdris'e ne diyelim. Dördüncü nüsha için getirdiği yazılardan bir tanesi 'Namık Kemal Vatan Perver Değildi' isimli idi. Rica ederim Ziya İlhan bu kadar derbederlik bize yakışır mı? Üçüncü nüshada İdris Ahmet yine sükûta döndü. Bize ne satır okuyor, ne de edebiyattan dem vuruyor. Biz bu kadar kitap çıkarmaya uğraşırken bıyık altından gülererek 'Allah muvaffakiyet versin' diyor. Böyle bir fikri olup olmadığını sorduğum zaman garip bir gülüş ve hafif bir omuz silkişle 'yok canım' diye cevap verdi.

Yakup Sabri artık bilhassa Varlık'ın malı oldu. Şiirlerini orada neşretmeye başladı. Bu Geçit ailesinin başka yerde yazı neşretmemesi mecburiyetini şiddetle müdafaa ederlerden birisi olduğum halde bugün Yakup'a hak veriyorum. Keşke hepimizin mümkün olduğu kadar ve mümkün olduğu yerlerde yazılar neşretseydik. Ben Geçitçilerin yedi nüsha kenarında kaybettikleri ateşli zamanlara bugün, zayi olmuş nazarıyla bakıyorum" (Yazoğlu, 1990: 182).

Kemal Tahir, Geçit Mecmuası'nın yayın faaliyetlerine son verdikleri halde, dergiyi beraber çıkardıkları kalem dostlarını dağıtmadan bir şeyler yapmak için epey uğraşır. Yani toplu olarak, hep birlikte bir dergi veya gazeteye gitmek ister. Bunun için de epey gayret sarfettiğini Kemal Tahir'in 8 Kasım 1934 tarihli mektubundan anlıyoruz. Kemal Tahir bu mektubunda, başka gazetelere de müracaat ettiklerini söylüyor:

" Bu sefer de Zaman gazetesine bir mektup yazarak müracaat ettik. Bize haftada bir olsun bir edebiyat sahifesi verin dedik.

'Nâ-mübarek kademin Nil ü Fırat'ı kurutur

ve

Ağustos'ta suya girsem balta kesmez buz olur' fetvasınca günü geçmeden gazeteler on gün tatile uğradılar. Bu karışıklıkta Ebuzziyazâde'yi telefonla olsun rahatsız etmeye gönlüm razı olmadı. Bekliyoruz. Bu, ölmek için yaptığımız son gayrettir. Rabbim encamını hayra tebdil eylesin" (Serhan, 1979: 48).

Kemal Tahir'in mecmua kapandıktan sonra Fatma İrfan'a yazdığı mektuplarından birinde yer alan "Resimli Her şey'de kötü bir yazım çıktı" sözlerinden Geçit'ten sonra Resimli Her şey isimli dergiye dahil olduğu ortaya çıkıyor. (Serhan, 1979: 106). Fakat Kemal Tahir'in Fatma İrfan'a gönderdiği bir sonraki mektubunda yer alan "Bizim Resimli Her şey'i kapattılar" sözlerinden de bu dergi de kapandığı için orada fazla kalamadığını anlıyoruz. (Serhan, 1979: 110). Hayatta kalmak için yazmak mecburiyetinde olduğunu bilen Kemal Tahir, o zamanki yayım dünyasının zirvesinde olan Sedat Simavi'ye de müracaat etmeyi ihmal etmez:

"Bir takım röportajlar hazırlamıştım. Bizim rahmetli mecmua kapanınca elimde kaldılar. Ötesini berisini düzeltiltim. Ayakta duran gazete ve mecmuaları ürkütmeyecek hala getirdim. Dostların ısrarıyla bir tanesini elime alıp Babıâli'ye çıktım. İlk girdiğim yer, Sedat Simavi'nin dükkânı oldu. Hazret ayakta durup cigarayı tütürüyordu. Haklı da hani. Mecmuası bugüne bugün tam on üç bin nüsha satıyor" (Serhan, 1979: 150).

246

Kemal Tahir, dergisi kapatmış olmasına rağmen, içinde yarım bir ukde olarak kalan bu dergi faaliyetlerini günü gününe takip etmeyi bırakmamıştır. Bunu, Geçit'in yayınına son verdikten yedi ay sonra kaleme aldığı 9 Şubat 1935 tarihli mektubundan anlıyoruz:

"Çıkış ve yeni çıkacak mecmuaların adedi 5-6'yı buldu. Kimi 15 kuruş, kimi 20 kuruş. Allah sayılarını arttırsın. 7 Gün çıkınca sallandı. Sallandı ama nihayet tutuldu. Gitgide mükemmel bir mecmua halini aldı. Haydi bakalım arkasından Yeni Adam ile Hafta, daha sonra da Büyük Gazete gelip çattılar. Şimdi bir de Parmak İzi çıkıyormuş. Hüseyin Cahit'in Fikir Hareketleri'ni saymıyorum. İz diye Kazım Sevinç ve arkadaşlarının mecmuasını kale almıyorum. Çıkacak Doğru, Doğru Yol, Hakikat, Kıvanç, İnanç, minanç -off bunaldım- şunları da hesaba geçirirsen yekûnun birdenbire kabarıverdiğini görürsün" (Serhan, 1979: 74).

Kemal Tahir'in hayatını incelediğimizde onun, ömrü boyunca ilk ve son defa olmak üzere Geçit Mecmuası'nı yayımladığını görüyoruz. Kemal Tahir de bu durumu, Ziya İlhan'a yazmış olduğu mektubunda yer alan "Bence dostum insanlar hayatlarında büyük tecrübeleri bir kere yapmalılar. Mesela ben Geçit'ten sonra -Allah göstermesin yani- şekilde bir harekete asla girmeyeceğim. Bu eğer bir oyunsa, şansımı ilk ve son defa Geçit'te deneyeceğim. Şakaya hiç gelmeyen bu hakikat mücadelelerinde, işi böyle kavramak, muvaffak olmak için lazım enerjinin menbaı olur kanaatindeyim.

Yoksa burada sivriliþ þurada yerleþmek çok feci bir seciye sarsıntısıdır. Hayat kısıdır. O kadar ki, tam insan olmamız için ancak vaktimiz var” sözleriyle ifade etmiştir (Yazoğlu, 1990: 187).

KAYNAKLAR

- Abasıyanık, Sait Faik. (1953). *Þimdi Seviþme Vakti*. İstanbul: Yenilik Basımevi.
- Enginün, İnci. (2008). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, Mehmet. (1992). *Þiir Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları
- Kaplan, Mehmet. (1998). *Edebiyatımızın İçinden*. İstanbul: Dergâh Yayınları
- Tahir, Kemal. (1934). Gölge. *Geçit Mecmuası*, N: 6, s. 3.
- Serhan, Fatma İrfan. (1979). *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*. İstanbul: Sander Yayınları.
- Yazoğlu, Cengiz . (1990). *Kemal Tahir-Notlar/1950 Öncesi Þiirler ve Ziya İlhan'a Mektuplar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.